

DOI: 10.18039/ajesi.731961

Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Annelerin Çocuğu Kabul Red Durumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi¹

Büşra NAKIŞ YILDIRIM², Aysel TÜFEKÇİ³

Geliş Tarihi: 09.07.2020

Kabul Tarihi: 08.12.2020

Türü: Araştırma Makalesi

Öz

Araştırmanın amacı okul öncesi dönem çocuğu olan annelerin çocuklarını kabul red durumlarını çeşitli demografik değişkenler (aylık hane gelir düzeyi, hane kişi sayısı, annenin; yaşı, öğrenimi, çalışma durumu, çocuğun; yaşı, cinsiyeti, doğum sırası ve sahip olunan çocuk sayısı) açısından incelemektir. Araştırma betimsel tarama modelinde desenlenmiştir. Araştırmanın örneklemini 4-6 yaşlarındaki 183 kız ve 166 erkek olmak üzere 349 çocuk ve onların anneleri oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Demografik Bilgi Formu ve Ebeveyn Kabul Red/Kontrol Ölçeği (Anne Baba Formu) kullanılmıştır. Veriler Malatya iline bağlı Battalgazi ve Yeşilyurt ilçelerindeki 10 bağımsız devlet anaokulundan toplanmıştır. Annelerin ve çocukların demografik özelliklerine ait iki kategorili olan değişkenlere göre ölçeklerden aldıkları puanlar arasındaki farklılığa Bağımsız Örneklem T-Testi analizi ile incelenmiştir. Annelerin ve çocukların demografik özelliklerine ait üç ve daha fazla kategorili olan değişkenlere göre ölçeklerden aldıkları puanlar arasındaki farklılığa Tek Yönlü Varyans Analizi ile bakılmıştır. Araştırmanın sonucunda çalışma grubundaki annelerin çocuklarını red düzeylerinin düşük olduğu ve anne red puanlarında anne yaşı ile sahip olunan çocuk sayısına göre anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Yaşı daha büyük olan annelerin çocuklarına karşı daha çok ilgisiz ve ihmalkâr davranışlar sergiledikleri tespit edilmiştir. Ayrıca sahip olunan çocuk sayısı arttıkça anne reddediciliğinin arttığı belirlenmiştir. Araştırma bulguları ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılmış, ileride yürütülecek araştırmalar için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: anne kabul reddi, ebeveyn kabul reddi, ebeveyn kabul red teorisi, erken çocukluk, okul öncesi dönem

Atıf: Nakış Yıldırım, B. ve Tüfekçi, A. (2021). Okul öncesi dönem çocuğu olan annelerin çocuğu kabul red durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 11(1), 159-183. DOI: 10.18039/ajesi.731961

¹ Çalışma birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında yürütmüş olduğu yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir. Malatya İl Millî Eğitim Müdürlüğünden araştırma verilerinin toplanması için gerekli izinler ve veri toplama araçlarının kullanım izinleri alınmıştır.

² İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, e-mail: busranakis@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6091-4264

³ (Sorumlu Yazar) Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, e-mail: tufekciay@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7792-5624

DOI: 10.18039/ajesi.731961

An Examination of Maternal Acceptance and Rejection of Mothers of Preschool Children in Regard to Various Variables ¹

Büşra NAKIŞ YILDIRIM², Aysel TÜFEKÇİ³

Submitted by: 09.07.2020

Accepted by: 08.12.2020

Type: Research Article

Abstract

The aim of the research is to investigate maternal acceptance and rejection of mothers who have preschool age children in relation to various variables (monthly household income level, number of households, mother's age, education, employment status, child's age, gender, birth order and number of children owned). The sample consists of 349 children (183 girl and 166 boy) and their mothers. The data were collected through the Demographic Information Form and Parental Acceptance Rejection/Control Scale (Parental Form). Data were collected in 10 kindergartens in Battalgazi and Yeşilyurt districts in Malatya. The difference between the scores obtained from the scales according to the variables with two categories of demographic characteristics of the mothers and children was examined by Independent Samples T-Test analysis. One-way analysis of variance was used to examine the difference between the scores of the mothers and their children in terms of variables with three or more categories. The study findings demonstrated that the general maternal rejection levels in the study group were low. Maternal rejection varied by the age of the mother and the number of children. It was found that older mothers exhibit more indifferent and negligent behavior towards their children. In addition, it was determined that as the number of children increased, the rejection of the mother increased. Research findings are discussed within the framework of the related literature, suggestions have been made for future research.

Keywords: early childhood, maternal acceptance rejection, parental acceptance and rejection, parental acceptance rejection theory, preschool period

Cite: Nakış Yıldırım, B. and Tüfekçi, A. (2021). An examination of maternal acceptance and rejection of mothers of preschool children in regard to various variables. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 11(1), 159-183. DOI: 10.18039/ajesi.731961

¹ The study is produced from the master thesis of the first author conducted under the supervision of the second author. Required permissions for data collection from the Provincial Directorate of National Education of Malatya and instrument utilization permits were obtained.

² Inonu University, Faculty of Education, Department of Primary Education, Division of Preschool Education, e-mail: busranakis@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6091-4264

³(Corresponding author) Gazi University, Faculty of Education, Department of Primary Education, Division of Preschool Education, e-mail: tufekciay@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7792-5624

Giriş

Çocuğun ilk sosyal deneyimleri genellikle anne ile başlar (Seven, 2011). Anne ve baba, çocuğun en yakınında ve çok uzun süre etkileşim içinde bulunduğu insanlardır (Kıldan, 2014). Bu etkileşimler sonucunda anne ve babaların çocuklarına karşı kararlılık gösteren birtakım davranışları oluşur. Bu davranışlar çocukların ruhsal durumunu etkiler. Anne babaların pozitif ve destekleyici davranışları çocukların ruh sağlığına katkı sağlarken, negatif ve baskılayıcı davranışları çocukların ruh sağlığı üzerinde olumsuz bir etki bırakır (Seven, 2011). Anne babanın pozitif ve negatif davranışlarına yön veren etmenlerden biri anne babanın çocuğunu kabul veya reddetmesidir. Ebeveyn kabul ve reddi, ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkinin niteliğinde belirleyici rol oynar (Rohner, 1994).

Ebeveyn kabul reddine yönelik deneysel çalışmaların tarihçesi 1890'lara dayanır (Stogdill'den aktaran Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2012). Daha sonra Rohner tarafından 1960'larda kabul reddin sebeplerini, sonuçlarını ve ilişkili olduğu alanları açıklamak ve yordamak amacıyla Ebeveyn Kabul Red Teorisi (Parental Acceptance and Rejection Theory; PARTheory) geliştirilmiştir (Khaleque ve Rohner, 2002; Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005). Teoriye göre her birey çocukluğunda kendisine bakım veren kişilerden (bağlanma figürleri) az ya da çok sevgi ve sıcaklık görmektedir. Ebeveyn Kabul Red Teorisinde sıcaklık kavramı bir ucunda ebeveyn kabulünün, diğer ucunda ise ebeveyn reddinin yer aldığı iki uçlu bir yapıya sahiptir (Rohner ve diğerleri, 2005). Ebeveynin sıcaklığı ve kabulü ile kastedilen eylemler çocuğun ihtiyacından kaynaklanan zorunluluklar olarak tanımlanan davranışları kapsamamaktadır. Ebeveyn kendi içinden gelerek, sevgisini göstermek amacıyla sıcak davranışlar sergiler. Ebeveyn reddi ise ebeveyn kabulünün tersi bir kavram olarak belirtilmektedir. Ebeveyn reddinde anne ve babalar çocuklarını bir yük ve sorumluluk olarak görürler; çocuklarına karşı soğukluk/sevgisizlik hissederler. Çocuğunu reddetmiş ebeveynler genellikle çocuklarını kızdıracak, üzecek, kıracak davranışlar sergilerler (Rohner ve Ali, 2016).

Çocukların ve yetişkinlerin, kendilerine bakım veren kişilerin davranışlarını yorumlamaları kültür tarafından şekillense de, dünyanın birçok yerinde bireylerin sevilip sevilmediklerini ortak bir anlam yapısı çerçevesinde yorumladıkları görülmüştür. Buna göre çocukların ve yetişkinlerin kabul red algıları dört davranış grubu etrafında şekillenmektedir: sıcaklık/sevgi (veya tam tersi soğukluk/sevgi eksikliği), düşmanlık/agresyon, ilgisizlik/ihtimal ve ayrıştırılmamış reddetmedir (Rohner ve diğerleri, 2005). Düşmanca davranışları olan bir ebeveyn çocuğuna agresif tavırlar sergiler, kötü sözler söyler, çocuğu döver, tartaklar. İlgisiz bir ebeveyn çocuğunu ihmal eder, çocuk için ebeveyni ulaşılmazdır; ebeveyn çocuğuna karşı umursamazdır, çocuk sevilmediğini hisseder. Ayrıştırılmamış reddetmede ise ebeveynlerin soğuk, şefkatsiz, kızgın veya ihmalkâr olduklarına dair göstergeler olmamasına rağmen çocuk, ebeveyninin kendisini gerçekten sevmediğine veya kendisiyle ilgilenmediğine dair bir algıya sahiptir (Rohner ve Khaleque, 2002; Rohner ve diğerleri, 2012).

Ebeveynin reddedici tavırlarının çocuğun gelişimi ve davranışları üzerinde birçok olumsuz etkisi olabilir (Rohner ve diğerleri, 2005). Yetişkinler üzerinde yapılan çalışmalarda yetişkinlikte psikolojik uyumu en kötü olan grupların anne ve babalarına dair daha fazla red algıladıkları, algılanan anne soğukluğunun yetişkin kadınların benlik saygılarını etkileyen faktörlerden biri olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ebeveyn reddinin depresyon, kaygı bağlanma sorunları, problemlerli arkadaşlıklar, sorunlu evlilik ilişkileri, davranışsal problemler, madde kullanımı vb. gibi birçok psikopatolojik durumla ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Eryavuz, 2006; Rohner ve Britner, 2002). Bununla birlikte yine ebeveynleri tarafından reddedilen çocuklar veya çocukken ebeveynleri tarafından reddedilmiş olan yetişkinler, kabul görmüş çocuk ve yetişkinlere göre düşmanlık, pasif agresyon veya öfke yönetimi sorunları, bağımlılık veya savunucu bağımsızlık, bozuk benlik saygısı, bozuk öz yeterlilik, duygusal tepkisizlik, duygusal dengesizlik, olumsuz dünya görüşü gibi sorunlu kişilik özellikleri göstermeye daha

yatkındırlar. Bu kişilik eğilimlerine ek olarak başka psikolojik ve zihinsel uyumsuzluklar da görülebilmektedir (Rohner ve Britner, 2002).

Yetişkinlerin çocukluklarında algıladıkları ebeveyn kabulüyle bireylerin kendilerini kabul etmeleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Kuyumcu ve Rohner, 2018). Bu bulgu ebeveyn kabul ve reddinin bireylerin kendini kabulünü etkilediğini göstermektedir. Anne kabulünün çocuklardaki anksiyete ile ilişkili olan kaçınma davranışını önemli ölçüde hafiflettiği belirlenmiştir (Shimshoni, Silverman, Byrne ve Lebowitz, 2018). Ebeveyn kabul ve reddi kişilik gelişiminin yanı sıra bireylerin bilişsel ve sosyal duygusal gelişimini de etkilemektedir (Önder ve Gülay, 2007). Yapılan bir çalışmada ebeveyn reddediciliğiyle ergenlikte yaşanan duygusal dengesizlik arasında anlamlı pozitif ilişkiler olduğu tespit edilmiştir (Mendo-Lázaro, León-del-Barco, Polo-del-Río, Yuste-Tosina, ve López-Ramos, 2019). Yine ergenlerle yapılan bir başka çalışmada ebeveyn reddediciliğinin ergenlerdeki uyumsuz davranışlarla ilişkili olduğuna yönelik sonuçlar elde edilmiştir (Miranda, Affuso, Esposito ve Bacchini, 2016). Kabul red üzerine yurt içinde yapılan çalışmaları inceleyen bir meta analiz çalışmasına göre çocukların anne babalarından algıladıkları red durumları arttıkça daha uyumsuz psikolojik özellikler gösterdikleri, anne reddinin artmasının kardeşler arasındaki çatışmayı artırdığı ve anne ihmalinin çocuk saldırganlığını etkileyen önemli bir faktör olduğu belirlenmiştir. Ayrıca ebeveynleri tarafından reddedildiğini algılayan çocukların kabul edildiğini algılayan çocuklara göre; benlik algısı daha düşük olan, zorluklarla baş etmekte daha çok güçlük yaşayan, duygu durumunda karmaşıklıklar olan ve insanlara karşı negatif bir düşünüş tarzına sahip olan çocuklar oldukları tespit edilmiştir (Öngider ve Karadeniz, 2012). Tüm bunlardan hareketle ebeveyn kabul reddinin çocukların kişilik gelişimi üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu ileri sürülmektedir (Rohner ve diğerleri, 2005). Bu çalışma da çocuklukta ve yetişkinlikte bireyler üzerinde bu kadar çok etkili olan ebeveyn kabul reddinin çeşitli demografik değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemeye yönelik olarak hazırlanmıştır.

Problem Durumu

Dünyanın her yerindeki ebeveynler çocuklarına karşı aynı derecede kabul edici veya reddedici şekilde davranmamaktadırlar. Bu durumun sebeplerinden biri ebeveynlerin içinde yaşadıkları kültürdür. Doğaüstü dünyaya ilişkin olumsuz bir algının hakim olduğu kültürlerde çocuklara reddedici şekilde yaklaşıldığı; doğaüstü dünyaya ilişkin olumlu bir algının hakim olduğu kültürlerde ise çocuklara karşı yaklaşımın daha kabul edici şekilde olduğu tespit edilmiştir (Rohner ve diğerleri, 2012). Ebeveynin çocuğuna karşı davranışları çocuğun kişilik özelliklerinden de etkilenmektedir. Örneğin zor mizaca sahip çocuğu olan ebeveynler çocuk yetiştirmede zorluklar yaşarken kolay mizaca sahip çocuğu olan ebeveynler ise çocuk yetiştirmeyi kolay bir olgu olarak görebilmektedirler (Trawick Swith, 2013). Bu noktada ebeveynler zor mizaca sahip çocuklarına karşı daha reddedici olurken; kolay mizaca sahip çocuklarına karşı daha kabul edici olabilirler. Ayrıca ebeveynin çocuğunu kabul ve reddetmesi; aile yapısı, hane halkının örgütlenme biçimi, politik sistemler gibi sosyal kurumlardan da etkilenmektedir. Çocuğun reddedilmesindeki en büyük risk grubu ise; sosyal ve duygusal desteklerden yoksun, ekonomik kaynakları yetersiz olan genç ve bekar ebeveynlerdir (Rohner ve diğerleri, 2005).

Yurt içi ve yurt dışı alanyazın incelendiğinde, ebeveyn kabul reddini çocukların duygu düzenleme becerileri, bilişsel gelişimleri, psikolojik uyumları, davranış sorunları ve sosyal becerileri açısından inceleyen çalışmalar olduğu görülmektedir (Altay, 2012; Erkman ve Rohner, 2006; Erler, 2011; Gelgör, 2016; Gülay, 2011; Ramírez-Uclés, González-Calderón, del Barrio-Gándara ve Carrasco, 2018; Yılmaz Basılğan, 2012).

Yapılan bir çalışmada düşük sosyoekonomik düzeyden gelen şizofreni tanılı bireylerin ebeveynleriyle daha reddedici ilişkiler kurmuş oldukları tespit edilmiştir (Akün, Durak Batıgün, Devrimci Özgüven ve Baskak, 2018). 4. ve 5. sınıfa devam eden 93 çocuk ve ebeveynleri ile yapılan araştırmada çocuğun annesinden algıladığı ve annenin kendi algıladığı kabul red durumlarının çocuğun cinsiyetine ve annenin eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Gelgör, 2016). Yapılan bir başka çalışmada, psikolojik rahatsızlığı olan kişilerin çocukluklarında daha fazla baba reddi algıladıkları tespit edilmiştir (Hussain, Alvi, Zeeshan ve Nadeem, 2013). 9-18 yaşları arasındaki çocuklarda her iki ebeveyninden algılanan reddin çocukların psikolojik uyumunun çeşitli boyutlarıyla ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Algılanan ebeveyn reddinin, kızlarda erkeklere göre ve küçük çocuklarda daha büyük çocuklara göre daha güçlü bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Anne reddinin yaşı küçük olan çocuklarda yaşı daha büyük çocuklara göre daha yüksek düzeyde olumsuz öz saygı ve olumsuz öz yeterliliği etkilediği görülmüştür (Ramírez-Uclés ve diğerleri, 2018). 10-18 yaşları arasında 427 ergen ile yapılan bir çalışmada ebeveyn kabul ve reddinin çocukların psikolojik uyumlarında önemli yordayıcılar olduğu tespit edilmiştir (Erkman ve Rohner, 2006). 10-11 yaşlarındaki 60 çocuk ve anneleri ile yapılan bir çalışmada annenin eğitim düzeyinin, ayrıştırılmamış reddetme alt boyutu dışında tüm kabul red alt boyutlarında anlamlı farklılığa neden olduğu tespit edilmiştir. Eğitim düzeyi düşük olan annelerin çocuklarını reddetme puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Annenin kabul reddinin çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Anne red düzeyi ile çocukların davranış problemleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu, yani anne red düzeyi arttıkça çocuğun davranış problemlerinde artış olduğu tespit edilmiştir (Yılmaz Basılğan, 2012). Ebeveyn kabul reddi ile ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin bilişsel gelişimleri arasında bir ilişki bulunmamıştır. Anne eğitim düzeyi ile kabul red arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Altay, 2012). Ebeveyn kabul reddi ile anaokuluna devam eden (5-6 yaş) çocuklarla yapılan bir çalışmada ebeveynin çocuğunu kabul düzeyi arttıkça çocukların sosyal beceri puanlarının da arttığı, ebeveynin red düzeyi arttıkça sosyal beceri puanlarının azaldığı ve çocuğun problem davranış gösterme düzeyinin arttığı tespit edilmiştir (Erler, 2011). Anne babaların kabul red boyutlarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri üzerindeki yordayıcılığının incelendiği araştırmaya göre annelerin çocuklarına yönelik kabul düzeyleri arttıkça, çocukların sosyal becerileri gerçekleştirme düzeylerinde de artış olduğu, annelerin kabul düzeyleri azaldıkça, çocukların sosyal becerileri gerçekleştirme düzeylerinde azalma olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kabul reddin alt boyutlarından sıcaklık-sevgi, düşmanlık-agresyon, ilgisizlik-ihmal ve ayrıştırılmamış reddetme düzeylerinin çocukların sosyal beceri düzeyleri üzerinde anlamlı düzeyde yordayıcılığı olduğu tespit edilmiştir (Gülay, 2011)

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çocuğun hayatına etkilerine bakıldığında ebeveyn kabul ve reddinin büyük bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Ebeveyn kabul reddi ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmaların birçoğunun yetişkinler ve ergenler üzerine yapıldığı; okul öncesi dönem yaş grubundaki çocuklara yönelik çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Oysa okul öncesi dönemde ebeveyn reddinin tespit edilmesi hem ebeveynlerin davranışlarını erkenden düzeltbilmesine hem de çocuk üzerindeki olumsuz etkilerin yapılacak etkin müdahalelerle en aza indirilmesine olanak tanıyabilir. Bu nedenle okul öncesi dönemdeki çocukların ebeveynlerinin kabul red durumunun ve bunun hangi değişkenlere göre farklılaştığının bilinmesi önemlidir. Bundan hareketle araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının annelerinin kabul red durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Çalışmaya katılan çocukların anne kabul red durumları ne düzeydedir?

2. Çalışmaya katılan çocukların annelerinin kabul red durumları hanedeki; aylık gelir düzeyine ve kişi sayısına, annenin; yaşına, öğrenim düzeyine, çalışma durumuna, çocuğun; yaşına, cinsiyetine, doğum sırasına ve sahip olunan çocuk sayısına göre farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırma Deseni

Araştırmanın amacı okul öncesi dönem çocuklarının annelerinin kabul red düzeylerini incelemek ve annelerin çocuklarını kabul ve reddetme durumlarının çeşitli demografik değişkenlere göre değişip değişmediğini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırma betimsel tarama modelinde desenlenmiştir. Tarama araştırmaları sosyal bilimlerde çoğunlukla büyük grupların araştırmada kullanılan özelliklerini belirlemek için yapılmaktadır. Bu amaçla araştırmacı uygun bir ölçek kullanarak veriler toplar ve bu veriler üzerinde işlemler yaparak sonuçlara ulaşır (Can, 2018).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu belirleyebilmek için öncelikle Malatya iline bağlı iki merkez ilçesinde (Battalgazi ve Yeşilyurt) yer alan tüm bağımsız anaokullarının listesi çıkarılmıştır. Seçilen iki merkez ilçe Malatya ilinin iki büyük ilçesi olduğundan farklı sosyoekonomik düzeylerden aileleri içermektedir. Evrenin temsil edilebilirliğini artırması ve araştırmacıya ulaşım kolaylığı sağlaması açısından çalışma iki merkez ilçedeki okullarda gerçekleştirilmiştir. Öncelikli olarak iki merkez ilçede yer alan 34 okulun listesi ve öğrenci sayıları çıkarılmıştır. Araştırma için gerekli olabilecek öğrenci sayısına güç analizi ile bakılarak listeden basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle 10 okul seçilmiştir. Bu 10 anaokuluna devam eden 183 kız 166 erkek çocuk olmak üzere toplamda 349 çocuk ve anneleri araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır.

Tablo 1’de çalışmaya katılan çocuk ve annelerin demografik özellikleri yer almaktadır. Buna göre annelerin %44,3’ünün aylık hane gelirinin 4000 TL ve altı olduğu, %53,9 hanelerinde yaşayan kişi sayısının dört olduğu, annelerin %50,7’sinin 35 yaş ve üstü olduğu, %53’ünün üniversite ve üstü öğrenim düzeyine sahip olduğu, %59,3’ünün ev hanımı olduğu, %57,3’ünün araştırmada yer alan çocuğunun beş yaşında olduğu, %52,4’ünün kız çocuğa sahip olduğu, %54,2’sinin araştırmada yer alan çocuğunun ilk çocuk olduğu ve %61,3’ünün iki çocuk sahibi olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Çocuk ve annelerin demografik bilgilerine ilişkin yüzde ve frekans dağılımları

	Kategoriler	f	%
Aylık Hane Gelir	4000 ve altı	154	44,3
	4001-7999	125	35,9
	8000 ve üstü	70	19,8
Hane Kişi Sayısı	3 kişi	51	14,6
	4 kişi	188	53,9
	5 kişi	79	22,6
	6 kişi ve üstü	31	8,9
Anne Yaş	35 yaş altı	172	49,3
	35 yaş ve üstü	177	50,7
Anne Öğrenim	İlkokul	38	10,9
	Ortaokul	30	8,6
	Lise	96	27,5
	Üniversite ve üstü	185	53,0

Tablo 1. (Devam)

Anne Çalışma Durumu	Ev Hanımı	207	59,3
	Çalışan	142	40,7
Çocuk Yaş	4 yaş	51	14,6
	5 yaş	200	57,3
	6 yaş	98	28,1
Çocuk Cinsiyet	Kız	183	52,4
	Erkek	166	47,6
Çocuk Doğum sırası	İlk çocuk	189	54,2
	Ortanca veya ortancalardan biri	38	10,8
	Son çocuk	122	35,00
Sahip Olunan Çocuk Sayısı	Tek çocuk	59	16,9
	İki çocuk	214	61,3
	Üç ve daha fazla çocuk	76	21,8

Veri Toplama Araçları

Araştırmada demografik değişkenleri belirleyebilmek amacıyla veri toplama aracı olarak Demografik Bilgi Formu ve annelerin kabul red durumlarını belirleyebilmek amacıyla Ebeveyn Kabul Red/Kontrol Ölçeği (EKRÖ/K) Anne Baba Formu kullanılmıştır.

Demografik Bilgi Formu araştırmacılar tarafından çalışma grubunda yer alan çocuklar ve aileleri ile ilgili demografik bilgilerin elde edilmesi amacıyla geliştirilmiştir. Formda ailenin aylık gelir düzeyi, hanede yaşayan kişi sayısı; annenin yaşı, öğrenim düzeyi, çalışma durumu; çocuğun yaşı, cinsiyeti, doğum sırası ve çocuk sayısına yönelik olmak üzere 14 soru yer almaktadır.

Ebeveyn Kabul Red/Kontrol Ölçeği (EKRÖ/K) ebeveynlerin çocuklarına karşı davranışlarını değerlendirmek amacıyla Rohner, Saavedra ve Granum (1978) tarafından Ebeveyn Kabul Red Ölçeği (EKRÖ) adıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin ilk Türkçe uyarlaması Polat ve Sunar (1988) tarafından Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği Anne Formu adıyla yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması daha sonra Anjel (1993) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0,90 olarak tespit edilmiştir (Anjel, 1993). Ölçeğe kontrol boyutu eklenince Erkman (2004) tarafından geçerlik güvenirlik çalışması yeniden yapılmıştır (Erler, 2011). Orijinalinde dört alt boyut ve 60 maddeden oluşan EKRÖ, kontrol boyutunun eklenmesiyle 73 maddelik EKRÖ/K ölçeği haline getirilmiştir. Ölçekte sıcaklık/sevgi veya ters kodlanmasıyla oluşan soğukluk/sevgisizlik (Rohner ve Ali, 2016), düşmanlık/agresyon, ilgisizlik/ihmal, ayrıştırılmamış reddetme ve kontrol alt boyutları bulunmaktadır. Kontrol alt boyutu araştırmanın kapsamı dışında olduğu için yapılan betimsel ve ilişkisel analizlere dahil edilmemiştir. Ölçeğin kontrol boyutu çıkarıldığından oluşan toplam kabul red puanından alınabilecek en yüksek değer 240, en düşük değer ise 60'tır. Ölçekten alınan toplam puan yükseldikçe reddetme artar, düştükçe reddetme azalır. Ölçekte “hemen hemen her zaman doğru” 4, “bazen doğru” 3, “nadiren doğru” 2, “hiçbir zaman doğru değil” 1, olarak puanlanmaktadır. Ölçekte sıcaklık/sevgi alt boyutunun tüm maddeleri ve ihmal alt boyutunun yedi maddesi tersten puanlanır. Sıcaklık/sevgi ölçeğinin tüm maddelerinin ters kodlanmasından dolayı ortaya çıkan puan soğukluk/sevgisizlik puanı olur (Rohner ve Khaleque, 2005). Cronbach Alfa Katsayıları sıcaklık/sevgi boyutu için 0,75, düşmanlık/agresyon için 0,84, ilgisizlik/ihmal için 0,76, ayrıştırılmamış reddetme için 0,49 ve ölçek geneli için 0,88'dir (Öztürk Can ve Aksel, 2017).

Veri Toplama Süreci

2018-2019 Eğitim Öğretim yılının bahar döneminde verilerin toplanması için gerekli izinler alındıktan sonra Malatya ili Battalgazi ve Yeşilyurt ilçelerinde yer alan 10 bağımsız anaokuluna gidilerek ölçekler öğretmenler aracılığıyla annelere ulaştırılmış ve yine öğretmenler aracılığı ile toplanmıştır. Bir haftalık bir süre zarfında belirlenen okullar ziyaret edilmiş, öğretmenlere araştırmanın kapsamı, ölçekleri kimin dolduracağı ile ilgili bilgilendirme yapılmış ve annelere ulaştırmaları için toplam 1200 ölçek bırakılmıştır. Her bir ölçekle birlikte annelere araştırmanın amacı ve ölçeklerin nasıl doldurulacağı ile ilgili bir bilgilendirme notu da ulaştırılmıştır. Ölçekler dağıtıldıktan bir hafta sonra okullar yeniden ziyaret edilerek doldurulan ölçekler yine öğretmenler aracılığı ile toplanmıştır. Verilerin tam olarak doldurulduğu 349 ölçek olduğu tespit edilmiştir.

Veri Analizi

Verilerin analizinde öncelikli olarak verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini tespit etmek için verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri ile standardize edilmiş Z puanlarına bakılmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin 1'den küçük (-1 ile +1 arasında) olması normallik varsayımının sağlandığını göstermektedir (Can, 2018). EKRÖ/K'nın geneli ve alt boyutlarının çarpıklık ve basıklık katsayıları -1 ile +1 arasında bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin tüm maddelerinin standardize edilmiş Z puanlarının -3 ile +3 arasında olduğu tespit edilmiştir. Her iki bulgu da veri setinin normal dağılıma sahip olduğunu göstermektedir. Daha sonra annelerin kabul red durumlarını belirlemek için betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. EKRÖ/K'nın geneline ve alt boyutlarına ilişkin dağılımlar ve betimsel istatistikler (ortalama, standart sapma gibi) hesaplanmıştır. Annelerin ve çocukların demografik özelliklerine ait iki kategorili olan değişkenlere (anne yaşı, anne çalışma durumu ve çocuğun cinsiyeti) göre ölçeklerden aldıkları puanlar arasındaki farklılığa Bağımsız Örneklem T-Testi analizi ile bakılmıştır. Çocukların ve annelerin demografik özelliklerine ait üç ve daha fazla kategorili olan değişkenlere (aylık hane geliri, hane kişi sayısı, anne öğrenim düzeyi, çocuk yaşı, çocuk doğum sırası ve kardeş sayısı) göre ölçeklerden aldıkları puanlar arasındaki farklılık Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) ile incelenmiştir. Üç ve daha fazla grup olan değişkenlerde anlamlı farklılık olması durumunda grupların karşılaştırılması için Post Hoc testlerinden Sidak testi seçilmiştir. Post Hoc testleri Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda çıkan en az iki grup arasındaki farkın hangi gruplar arasında olduğunu veya başka gruplar arasında da fark olup olmadığını anlamak için yapılan testlerdir (Can, 2018).

Geçerlik ve Güvenirlik

EKRÖ/K'nın mevcut araştırmanın çalışma grubu için güvenilirliği incelenmiş (kontrol boyutu analizlerde kullanılmadığı için hesaba katılmamıştır) ve ölçek geneli için güvenirlilik katsayısı 0,78 olarak bulunmuştur. 0,60 ile 0,90 arası Cronbach Alpha değeri oldukça güvenilir olarak kabul edildiğinden dolayı araştırmanın güvenilir sonuçları olduğu söylenebilir (Tavşancıl, 2006; akt. Can, 2018).

Sınırlılıklar

Bu araştırma 2018-2019 eğitim öğretim yılında Malatya il merkezinde Battalgazi ve Yeşilyurt merkez ilçelerindeki MEB'e bağlı bağımsız anaokullarına devam eden, normal gelişim gösteren

çocuklar ve onların anneleriyle sınırlıdır. Buna ek olarak, araştırma EKRÖ/K'dan elde edilen verilerle sınırlıdır.

Etik Konular

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları gerekli izinler alınarak kullanılmıştır. Veriler Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Anket-Tez Araştırma ve Değerlendirme Komisyonu'nun (13.03.2019 tarihli 61316475-44-E.5435148 sayılı) izniyle toplanmıştır. Çalışma gönüllü katılım esasına göre yürütülmüş ve çalışmaya katılanların kimliklerinin gizliliğini temin etmek amacıyla veri toplama araçlarında yaş, cinsiyet gibi genel bilgiler dışında kimlik bilgilerine yönelik herhangi bir madde olmamasına özen gösterilmiştir.

Bulgular

Annelerin Çocuklarını Kabul Red Durumlarına İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılan annelerin kabul red durumlarının nasıl bir yığılma gösterdiği incelenmiştir. Bu doğrultuda yapılan betimsel istatistiklere Tablo 2'de yer verilmiştir. Buna göre annelerin *soğukluk/sevgisizlik* alt boyutu puanlarının $\bar{X}=25,03$ ($s=3,35$) ortalamaya sahip olduğu ve çarpıklık değeri incelendiğinde ,816 ile ortalamanın altında bir yığılma gösterdiği görülmektedir. EKRÖ/K'nın *düşmanlık/agresyon* alt boyutunun $\bar{X}=20,84$ ($s=3,99$) ortalamaya sahip olduğu ve çarpıklık değeri incelendiğinde ,698 ile ortalamanın altında bir yığılma gösterdiği görülmektedir. EKRÖ/K'nın *ilgisizlik/ihmal* alt boyutunun $\bar{X}=18,92$ ($s=2,95$) ortalamaya sahip olduğu ve çarpıklık değeri incelendiğinde ,842 ile ortalamanın altında bir yığılma gösterdiği görülmektedir. EKRÖ/K'nın *ayrıştırılmamış reddetme* alt boyutunun $\bar{X}=12,71$ ($s=2,22$) ortalamaya sahip olduğu ve çarpıklık değeri incelendiğinde ,808 ile ortalamanın altında bir yığılma gösterdiği görülmektedir. EKRÖ/K'nın *toplam* puanına ilişkin annelerin kabul red durumlarının $\bar{X}=77,50$ ($s=9,07$) ortalamaya sahip olduğu ve çarpıklık değeri incelendiğinde ,818 ile ortalamanın altında bir yığılma gösterdiği görülmektedir.

Tablo 2. Annelerin kabul red durumlarına ilişkin betimsel sonuçlar

Ölçek	Ölçek Alt Boyutları	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma	Çarpıklık
EKRÖ/K	Sıcaklık/Sevgi (Soğukluk/Sevgisizlik)	349	20,00	37,00	25,03	3,35	,816
	Düşmanlık/Agresyon	349	15,00	32,00	20,84	3,99	,698
	İlgisizlik/İhmal	349	15,00	29,00	18,92	2,95	,842
	Ayrıştırılmamış Reddetme	349	10,00	19,00	12,71	2,22	,808
	Toplam Puan	349	62,00	108,16	77,50	9,07	,818

Annelerin Çocuklarını Kabul Red Durumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılan annelerin kabul red durumlarının hanedeki; aylık gelir düzeyine ve kişi sayısına, annenin; yaşına, öğrenim düzeyine, çalışma durumuna, çocuğun; yaşına, cinsiyetine, doğum sırasına ve sahip olunan çocuk sayısına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir ve elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 3’de aylık hane gelir düzeyine göre araştırmaya katılan annelerin kabul red durumları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı sunulmuştur. Aylık hane gelir düzeyine göre EKRÖ/K’nın *soğukluk/sevgisizlik* alt boyutunda ($F_{(2-346)}=,169$, $p=,845>,05$), *düşmanlık/agresyon* alt boyutunda ($F_{(2-346)}=,388$, $p=,679>,05$), *ilgisizlik/ihmal* alt boyutunda ($F_{(2-346)}=,519$ $p=,596>,05$), *ayrıştırılmamış reddetme* alt boyutunda ($F_{(2-346)}=,576$ $p=,563>,05$) ve *toplam* kabul red puanında ($F_{(2-346)}=,023$ $p=,977>,05$) anlamlı fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 3. Aylık gelir düzeyine göre annelerin kabul red durumlarına ilişkin tek yönlü varyans analizi (One-Way Anova) sonuçları

EKRÖ/K	Aylık Hane Geliri	N	Ortalama	Ss	F	p
Sıcaklık/Sevgi (Soğukluk/Sevgisizlik)	1.4000 ve altı	154	25,05	3,27	,169	,845
	2.4001-7999	125	25,13	3,45		
	3.8000 ve üstü	70	24,84	3,42		
Düşmanlık/Agresyon	1.4000 ve altı	154	21,03	3,86	,388	,679
	2.4001-7999	125	20,68	4,12		
	3.8000 ve üstü	70	20,60	4,02		
İlgisizlik/İhmal	1.4000 ve altı	154	18,74	2,90	,519	,596
	2.4001-7999	125	19,05	3,13		
	3.8000 ve üstü	70	19,09	2,72		
Ayrıştırılmamış Reddetme	1.4000 ve altı	154	12,77	2,27	,576	,563
	2.4001-7999	125	12,53	2,15		
	3.8000 ve üstü	70	12,83	2,23		
Toplam Puan	1.4000 ve altı	154	77,59	8,67	,023	,977
	2.4001-7999	125	77,38	9,27		
	3.8000 ve üstü	70	77,36	9,69		

Tablo 4’te hane kişi sayısına göre araştırmaya katılan annelerin kabul red durumlarında farklılık olup olmadığı sunulmuştur. Hane kişi sayısına göre EKRÖ/K’nın *soğukluk/sevgisizlik* alt boyutunda ($F_{(3-345)}=1,859$, $p=,136>,05$), *düşmanlık/agresyon* alt boyutunda ($F_{(3-345)}=,729$, $p=,535>,05$), *ilgisizlik/ihmal* alt boyutunda ($F_{(3-345)}=1,619$ $p=,185>,05$), *ayrıştırılmamış reddetme* alt boyutunda ($F_{(3-345)}=1,071$, $p=,362>,05$) ve *ölçek genelinde* ($F_{(3-345)}=,794$, $p=,498>,05$) anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 4. Hane kişi sayısına göre annelerin kabul red durumlarına ilişkin tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) sonuçları

EKRÖ/K	Hane Kişi Sayısı	N	Ortalama	Ss	F	p
Sıcaklık/Sevgi (Soğukluk/Sevgisizlik)	1. 3 kişi	51	24,60	3,26	1,859	,136
	2. 4 kişi	188	24,79	3,25		
	3. 5 kişi	79	25,66	3,45		
	4. 6 ve üstü	31	25,62	3,75		
Düşmanlık/Agresyon	1. 3 kişi	51	20,81	4,00	,729	,535
	2. 4 kişi	188	21,07	3,97		
	3. 5 kişi	79	20,63	4,09		
	4. 6 ve üstü	31	20,01	3,92		
İlgisizlik/İhmal	1. 3 kişi	51	18,31	2,88	1,619	,185
	2. 4 kişi	188	19,01	3,09		
	3. 5 kişi	79	19,32	2,55		
	4. 6 ve üstü	31	18,38	3,00		

Tablo 4. (Devam)

Ayrıştırılmamış Reddetme	1. 3 kişi	51	12,33	1,87	1,071	,362
	2. 4 kişi	188	12,88	2,36		
	3. 5 kişi	79	12,64	2,09		
	4. 6 ve üstü	31	12,42	2,16		
Toplam Puan	1. 3 kişi	51	76,06	8,96	,794	,498
	2. 4 kişi	188	77,75	9,18		
	3. 5 kişi	79	78,24	8,75		
	4. 6 ve üstü	31	76,43	9,53		

Tablo 5’de araştırmaya katılan annelerin yaşına göre kabul red durumlarında anlamlı bir farklılık olup olmadığı sunulmuştur. Anne yaşına göre EKRÖ/K’nın *soğukluk/sevgisizlik* alt boyutunda ($t_{(347)}=-,765$, $p=,445>,05$), *düşmanlık/agresyon* alt boyutunda ($t_{(347)}=-,476$, $p=,634>,05$), *ayrıştırılmamış reddetme* alt boyutunda ($t_{(347)}=,032$, $p=,974>,05$) ve *ölçek genelinde* ($t_{(347)}=-,593$, $p=,554>,05$) anlamlı fark olmadığı görülmektedir. Anne yaşına göre *ilgisizlik/ihtimal* alt boyutunda ($t_{(347)}=-2,089$, $p=,037<,05$) anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Bu farkın 35 yaş ve üstünde olan annelerin ilgisizlik/ihtimal alt boyutunda 35 yaş altı annelere göre daha yüksek puan almalarından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Tablo 5. Annelerin yaşına göre annelerin kabul red durumlarına ilişkin bağımsız örneklemeler (Independent-Samples) T-Testi sonuçları

EKRÖ/K	Anne Yaşı	N	Ortalama	Ss	sd	t	p
Sıcaklık/Sevgi (Soğukluk/Sevgisizlik)	1. 35 yaş altı	172	25,17	3,48	347	,765	,445
	2. 35 yaş ve üstü	177	24,90	3,23			
Düşmanlık/Agresyon	1. 35 yaş altı	172	20,73	3,89	347	-,476	,634
	2. 35 yaş ve üstü	177	20,94	4,09			
İlgisizlik/İhtimal	1. 35 yaş altı	172	18,59	3,03	347	-2,089	,037*
	2. 35 yaş ve üstü	177	19,24	2,83			
Ayrıştırılmamış Reddetme	1. 35 yaş altı	172	12,71	2,28	347	,032	,974
	2. 35 yaş ve üstü	177	12,70	2,17			
Toplam Puan	1. 35 yaş altı	172	77,20	9,30	347	-,593	,554
	2. 35 yaş ve üstü	177	77,78	8,87			

* $p<,05$

Tablo 6’da anne öğrenim düzeyine göre araştırmaya katılan annelerin kabul red durumlarında farklılık olup olmadığı sunulmuştur. Anne öğrenim düzeyine göre EKRÖ/K’nın *soğukluk/sevgisizlik* alt boyutunda ($F_{(3-345)}=,634$, $p=,593>,05$), *düşmanlık/agresyon* alt boyutunda ($F_{(3-345)}=,634$, $p=,594>,05$), *ilgisizlik/ihtimal* alt boyutunda ($F_{(3-345)}=1,235$, $p=,297>,05$), *ayrıştırılmamış reddetme* alt boyutunda ($F_{(3-345)}=,884$, $p=,449>,05$) ve *ölçek genelinde* ($F_{(3-345)}=,187$, $p=,905>,05$) anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 6. Annelerin öğrenimine göre kabul red durumlarına ilişkin tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) sonuçları

EKRÖ/K	Anne Öğrenimi	N	Ortalama	Ss	F	P
Sıcaklık/Sevgi (Soğukluk/Sevgisizlik)	1. İlkokul	38	24,93	3,11	,634	,593
	2. Ortaokul	30	25,55	3,62		
	3. Lise	96	25,29	3,35		
	4. Üniversite ve üstü	185	24,84	3,37		

Tablo 6. (Devam)

Düşmanlık/Agresyon	1. İlkokul	38	20,81	4,01	,634	,594
	2. Ortaokul	30	19,97	3,28		
	3. Lise	96	20,74	3,74		
	4. Üniversite ve üstü	185	21,03	4,22		
İlgisizlik/İhmal	1. İlkokul	38	18,81	3,21	1,235	,297
	2. Ortaokul	30	19,34	2,71		
	3. Lise	96	18,47	2,88		
	4. Üniversite ve üstü	185	19,11	2,95		
Ayrıştırılmamış Reddetme	1. İlkokul	38	12,90	2,12	,884	,449
	2. Ortaokul	30	13,08	2,42		
	3. Lise	96	12,43	2,26		
	4. Üniversite ve üstü	185	12,75	2,19		
Toplam Puan	1. İlkokul	38	77,44	7,97	,187	,905
	2. Ortaokul	30	77,94	7,64		
	3. Lise	96	76,93	8,60		
	4. Üniversite ve üstü	185	77,73	9,76		

Tablo 7’de araştırmaya katılan annelerin çalışıp çalışmamasına göre kabul red durumlarında farklılık olup olmadığı sunulmuştur. Anne çalışıp çalışmama durumuna göre EKRÖ/K’nın *soğukluk/sevgisizlik* alt boyutunda ($t_{(347)}=1,903$, $p=,058>,05$), *düşmanlık/agresyon* alt boyutunda ($t_{(347)}=,146$, $p=,884>,05$), *ilgisizlik/ihmal* alt boyutunda ($t_{(347)}=-,351$, $p=,726>,05$), *ayrıştırılmamış reddetme* alt boyutunda ($t_{(347)}=,510$, $p=,610>,05$) ve *ölçek genelinde* ($t_{(347)}=-,775$, $p=,439>,05$) anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 7. Annelerin çalışma durumuna göre kabul red durumlarına ilişkin bağımsız örneklem (Independent-Samples) T-Testi sonuçları

EKRÖ/K	Anne Çalışma Durumu	N	Ortalama	Ss	sd	t	p
Sıcaklık/Sevgi (Soğukluk/Sevgisizlik)	1. Ev hanımı	207	25,32	3,52	347	1,903	,058
	2. Çalışan	142	24,62	3,07			
Düşmanlık/Agresyon	1. Ev hanımı	207	20,86	3,90	347	,146	,884
	2. Çalışan	142	20,80	4,14			
İlgisizlik/İhmal	1. Ev hanımı	207	18,88	2,93	347	-,351	,726
	2. Çalışan	142	18,99	2,98			
Ayrıştırılmamış Reddetme	1. Ev hanımı	207	12,76	2,27	347	,510	,610
	2. Çalışan	142	12,63	2,16			
Toplam Puan	1. Ev hanımı	207	77,81	8,79	347	,775	,439
	2. Çalışan	142	77,04	9,49			

Tablo 8’de çocukların yaşına göre araştırmaya katılan annelerin kabul red durumlarında farklılık olup olmadığı sunulmuştur. Çocuk yaşına göre EKRÖ/K’nın *soğukluk/sevgisizlik* alt boyutunda ($F_{(2-346)}=1,258$, $p=,286>,05$), *düşmanlık/agresyon* alt boyutunda ($F_{(2-346)}=,668$, $p=,514>,05$), *ilgisizlik/ihmal* alt boyutunda ($F_{(2-346)}=,599$, $p=,550>,05$), *ayrıştırılmamış reddetme* alt boyutunda ($F_{(2-346)}=,074$, $p=,929>,05$) ve *ölçek genelinde* ($F_{(2-346)}=,615$, $p=,541>,05$) anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 8. Çocukların yaşına göre annelerin kabul red durumlarına ilişkin tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) sonuçları

EKRÖ/K	Çocuk Yaşı	N	Ortalama	Ss	F	p
Sıcaklık/Sevgi (Soğukluk/Sevgisizlik)	1. 4 yaş	51	24,35	3,78	1,258	,286
	2. 5 yaş	200	25,16	3,16		
	3. 6 yaş	98	25,12	3,50		
Düşmanlık/Agresyon	1. 4 yaş	51	20,86	4,25	,668	,514
	2. 5 yaş	200	21,02	4,21		
	3. 6 yaş	98	20,45	3,37		
İlgisizlik/ihmal	1. 4 yaş	51	18,72	2,63	,599	,550
	2. 5 yaş	200	19,07	3,09		
	3. 6 yaş	98	18,72	2,81		
Ayrıştırılmamış Reddetme	1. 4 yaş	51	12,80	2,01	,074	,929
	2. 5 yaş	200	12,70	2,29		
	3. 6 yaş	98	12,66	2,20		
Toplam Puan	1. 4 yaş	51	76,73	9,00	,615	,541
	2. 5 yaş	200	77,96	9,66		
	3. 6 yaş	98	76,95	7,82		

Tablo 9’da araştırmaya katılan annelerin çocuklarının yaşına göre kabul red durumlarında farklılık olup olmadığı sunulmuştur. Çocuk cinsiyetine göre EKRÖ/K’nın *soğukluk/sevgisizlik* alt boyutunda ($t_{(347)}=-,742$, $p=,458>,05$), *düşmanlık/agresyon* alt boyutunda ($t_{(347)}=-,092$, $p=,926>,05$), *ilgisizlik/ihmal* alt boyutunda ($t_{(347)}=-,246$, $p=,806>,05$), *ayrıştırılmamış reddetme* alt boyutunda ($t_{(347)}=-,1,509$, $p=,132>,05$) ve *ölçek genelinde* ($t_{(347)}=-,055$, $p=,956>,05$) anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 9. Çocukların cinsiyetine göre annelerin kabul red durumlarına ilişkin bağımsız örneklem (Independent-Samples) T-Testi sonuçları

EKRÖ/K	Çocuk Cinsiyeti	N	Ortalama	Ss	sd	t	p
Sıcaklık/Sevgi (Soğukluk/Sevgisizlik)	1. Kız	183	25,16	3,60	347	,742	,458
	2. Erkek	166	24,89	3,07			
Düşmanlık/Agresyon	1. Kız	183	20,82	3,95	347	-,092	,926
	2. Erkek	166	20,86	4,05			
İlgisizlik/İhmal	1. Kız	183	18,96	3,07	347	,246	,806
	2. Erkek	166	18,88	2,81			
Ayrıştırılmamış Reddetme	1. Kız	183	12,54	2,12	347	-1,509	,132
	2. Erkek	166	12,89	2,32			
Toplam Puan	1. Kız	183	77,47	9,20	347	-,055	,956
	2. Erkek	166	77,52	8,96			

Tablo 10’da çocuğun doğum sırasına göre araştırmaya katılan annelerin kabul red durumlarında farklılık olup olmadığı sunulmuştur. Çocuk doğum sırasına göre EKRÖ/K’nın *soğukluk/sevgisizlik* alt boyutunda ($F_{(2-346)}=1,457$, $p=,234>,05$), *düşmanlık/agresyon* alt boyutunda ($F_{(2-346)}=,186$, $p=,830>,05$), *ilgisizlik/ihmal* alt boyutunda ($F_{(2-346)}=1,968$, $p=,141>,05$), *ayrıştırılmamış reddetme* alt boyutunda ($F_{(2-346)}=1,025$, $p=,360>,05$) ve *ölçek genelinde* ($F_{(2-346)}=1,320$, $p=,269>,05$) anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 10. Çocuk doğum sırasına göre annelerin kabul red durumlarına ilişkin tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) sonuçları

EKRÖ/K	Çocuk Doğum Sırası	N	Ortalama	Ss	F	p
Sıcaklık/Sevgi (Soğukluk/Sevgisizlik)	1. İlk çocuk	189	24,77	3,29	1,457	,234
	2. Ortanca veya ortancalardan biri	38	25,62	3,09		
	3. Son çocuk	122	25,26	3,52		
Düşmanlık/Agresyon	1. İlk çocuk	189	20,79	4,06	,186	,830
	2. Ortanca veya ortancalardan biri	38	21,21	4,02		
	3. Son çocuk	122	20,80	3,90		
İlgisizlik/İhmal	1. İlk çocuk	189	18,64	2,86	1,968	,141
	2. Ortanca veya ortancalardan biri	38	19,05	2,63		
	3. Son çocuk	122	19,31	3,14		
Ayrıştırılmamış Reddetme	1. İlk çocuk	189	12,58	2,27	1,025	,360
	2. Ortanca veya ortancalardan biri	38	12,60	2,26		
	3. Son çocuk	122	12,94	2,13		
Toplam Puan	1. İlk çocuk	189	76,77	9,13	1,320	,269
	2. Ortanca veya ortancalardan biri	38	78,48	8,80		
	3. Son çocuk	122	78,31	9,04		

Tablo 11’de sahip oldukları çocuk sayısına göre araştırmaya katılan annelerin kabul red durumlarında farklılık olup olmadığı sunulmuştur. Sahip olunan çocuk sayısına göre EKRÖ/K’nın *soğukluk/sevgisizlik* alt boyutunda ($F_{(2-346)}=2,212$, $p=,111>,05$), *düşmanlık/agresyon* alt boyutunda ($F_{(2-346)}=1,983$, $p=,139>,05$) anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Sahip olunan çocuk sayısına göre *ilgisizlik/ihmal* alt boyutunda ($F_{(2-346)}=4,203$, $p=,016<,05$) anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Bu anlamlı farklılık iki çocuğu olan annelerin puanlarının ($\bar{X}=19,09$) ve üç ve daha fazla çocuğu olan annelerin puanlarının ($\bar{X}=19,23$), tek çocuğu olan annelerin puanlarından ($\bar{X}=17,93$) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Sahip olunan çocuk sayısına göre *ayrıştırılmamış reddetme* alt boyutunda ($F_{(2-346)}=3,853$, $p=,022<,05$) anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu anlamlı farklılık iki çocuğu olan annelerin ayrıştırılmamış reddetme boyutu puanlarının ($\bar{X}=12,92$) tek çocuğu olan annelerin puanlarından ($\bar{X}=12,03$) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Sahip olunan çocuk sayısına göre *ölçek genelinde* ($F_{(2-346)}=3,252$, $p=,040<,05$) anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Bu anlamlı farklılık iki çocuğu olan annelerin genel red puanlarının ($\bar{X}=78,10$) tek çocuğu olan annelerin genel red puanlarından ($\bar{X}=74,77$) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 11. Sahip olunan çocuk sayısına göre annelerin kabul red durumlarına ilişkin tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) sonuçları

EKRÖ/K	Sahip Olunan Çocuk Sayısı	N	Ortalama	Ss	F	p	Fark (Sidak)
Sıcaklık/Sevgi (Soğukluk/Sevgisizlik)	1. Tek çocuk	59	24,57	3,06	2,212	,111	
	2. İki çocuk	214	24,92	3,40			
	3. Üç ve daha fazla çocuk	76	25,71	3,40			

Tablo 11. (Devam)

Düşmanlık/Agresyon	1. Tek çocuk	59	20,24	4,00			
	2. İki çocuk	214	21,17	3,96	1,983	,139	
	3. Üç ve daha fazla çocuk	76	20,36	4,01			
İlgisizlik/İhmal	1. Tek çocuk	59	17,93	2,53			
	2. İki çocuk	214	19,09	3,11	4,203	,016*	2>1,
	3. Üç ve daha fazla çocuk	76	19,23	2,61			3>1
Ayrıştırılmamış Reddetme	1. Tek çocuk	59	12,03	1,76			
	2. İki çocuk	214	12,92	2,33	3,853	,022*	2>1
	3. Üç ve daha fazla çocuk	76	12,61	2,13			
Toplam Puan	1. Tek çocuk	59	74,77	8,34			
	2. İki çocuk	214	78,10	9,14	3,252	,040*	2>1
	3. Üç ve daha fazla çocuk	76	77,90	9,17			

* $p < ,05$

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmada okul öncesi dönemdeki çocukların annelerinin kabul red durumlarının nasıl olduğu ve annelerin çocuklarını kabul ve reddetme durumlarının çeşitli demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Anne kabul red durumlarını belirlemek amacıyla kullanılan EKRÖ/K ölçeğinin çalışmaya dahil edilmeyen *kontrol* alt boyutu çıkarıldığında ölçekten alınabilecek en düşük puan 60, en yüksek puan ise 240'dır. Toplam puanın artması ebeveyn reddi anlamına gelmekte, azalması ise ebeveyn kabulü anlamına gelmektedir.

Araştırmada EKRÖ/K'nın *soğukluk/sevgisizlik* alt boyutu puanının ($\bar{X}=25,03$), *düşmanlık/agresyon* alt boyutu puanının ($\bar{X}=20,84$), *ilgisizlik/ihmal* alt boyutu puanının ($\bar{X}=18,92$) *ayrıştırılmamış reddetme* alt boyutu puanının ($\bar{X}=12,71$) ve *ölçek toplam* puanının ($\bar{X}=77,50$) ortalamasının altında bir yığılma gösterdiği görülmüştür. Bu bulgudan hareketle çalışmaya katılan annelerin çocuklarını kabul düzeyinin yüksek olduğu söylenebilir. Benzer şekilde Öztürk Can ve Aksel (2017) de yaptıkları çalışmada ebeveynlerin çocuklarını kabul oranının yüksek düzeyde olduğunu tespit etmişlerdir. Ergenlerle yapılan bir çalışmada kız ve erkek çocukların babalarına göre annelerinden daha yüksek sıcaklık ve iletişim algıladıkları tespit edilmiştir (Mendo-Lázaro, León-del-Barco, Polo-del-Río, Yuste-Tosina, ve López-Ramos, 2019). Yetişkinlerin çocukluklarında algıladıkları ebeveyn kabul reddine dair yapılan bir araştırmada da katılımcıların çocukluklarında anne ve babalarından kabul algıladıkları belirlenmiştir (Kuyumcu ve Rohner, 2018). Bu bulgulardan yola çıkarak ebeveynlerin çocuklarını kabul etme düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Mevcut araştırmanın bulgularına göre ölçek alt boyutları ve genelinden elde edilen puanlarda hanenin aylık gelir düzeyine, hanede yaşayan kişi sayısına, annenin; öğrenim düzeyine, çalışma durumuna, çocuğun; yaşına, cinsiyetine ve doğum sırasına göre anlamlı farklılıklar olmadığı; anne yaşına ve çocuk sayısına göre ise anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda aylık hane gelir düzeyine göre annelerin *soğukluk/sevgisizlik*, *düşmanlık/agresyon*, *ilgisizlik/ihmal*, *ayrıştırılmamış reddetme* alt boyutları ve *toplam* kabul red puanlarında aylık hane gelir düzeyine göre anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Buna göre aylık hane gelir düzeyi annelerin çocuklarını kabul veya reddetme durumlarını etkilememektedir. Yaşar (2009) da çalışmasında ailenin sosyoekonomik düzeyinin çocuğun reddedilmesinde anlamlı bir farklılaşma oluşturmadığını bulmuştur. Ancak Erkan ve Toran (2010) beş yaşındaki çocukların anneleriyle

yaptıkları çalışmada düşük sosyoekonomik düzeye sahip annelerin, yüksek sosyoekonomik düzeye sahip annelere göre çocuklarını reddetme düzeylerinin daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Öte yandan Pektaş ve Özgür'ün (2005) 3. sınıf çocuklarıyla yaptıkları çalışmada ekonomik durumu iyi olan ailelerden gelen çocukların daha fazla ebeveyn reddi algıladıkları tespit edilmiştir. Çalışmalar incelendiğinde bir çalışmada düşük sosyoekonomik düzeyden gelen çocukların, diğer çalışmada ise ekonomik durumu iyi olan ailelerden gelen çocukların daha fazla reddedildikleri tespit edilmiştir.

İlgili alanyazında ekonomik düzey ile ilgili bulgulardaki tutarsızlık ekonomik düzeyin, ebeveyn kabul reddinde tek başına değil başka değişkenlerle birlikteyken etkili olmasından kaynaklanıyor olabilir. Nitekim Rohner ve diğerlerinin (2005) de ifade ettikleri üzere düşük sosyoekonomik düzeye başka sosyal ve duygusal şartların da eşlik ettiği yerlerde büyüyen çocuklar büyük bir risk altındadır. Ancak, evrensel açıdan bakıldığında düşük sosyoekonomik düzeyin tek başına reddetme ile mutlak bir ilişkisi olduğu söylenemez. İnsanların büyük bir kısmı kötü ekonomik şartlarda yaşıyor olmasına rağmen çoğu ebeveyn çocuklarını sevgi dolu bir bakım ile büyütme ve kabul etmektedir.

Hanede yaşayan kişi sayısına göre annelerin *soğukluk/sevgisizlik*, *düşmanlık/agresyon*, *ilgisizlik/ihmal*, *ayrıştırılmamış reddetme* alt boyutları ve *toplam* kabul red puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Hanede yaşayan kişi sayısı annelerin çocuklarını kabul veya reddetme durumlarını etkilememektedir. Özyürek ve Tezel Şahin (2012) yaptıkları çalışmada evde yaşayan başka kişilerin olup olmama durumunun annenin kabul red düzeyinde anlamlı etkisinin olmadığını tespit etmişlerdir. Araştırma bulguları literatürle paralellik göstermektedir. Bir evde yaşayan kişi sayısının fazlalığı annenin ve babanın sorumluluklarını artırabilir, çocuklarına ayırdıkları zaman ve ilgiyi kısıtlayabilir. Ancak buna rağmen annelerin çocuklarını kabulü veya reddi bu durumdan etkilenmeyebilir.

Araştırma sonucunda annelerin yaşına göre *soğukluk/sevgisizlik*, *düşmanlık/agresyon*, *ayrıştırılmamış reddetme* alt boyutları ve *toplam* kabul red puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı; *ilgisizlik/ihmal* alt boyutu puanında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Buna göre yaş 35 yaş ve üstü olan anneler, 35 yaşın altında olan annelere göre çocuklarına karşı daha ilgisiz ve ihmalkâr davranışlar göstermektedirler. İlgisizlik ve ihmalkârlık, ebeveyn reddinin göstergelerinden biri olduğundan dolayı yaş daha büyük olan annelerin çocuklarına daha fazla reddedici davrandıkları çıkarımı yapılabilir. Erkan ve Toran (2004, 2010) düşük sosyoekonomik düzeye sahip annelerle yaptıkları her iki çalışmada da annelerin yaşı arttıkça, çocuklarını reddetmelerinin de arttığını tespit etmişlerdir. Araştırma bulguları literatürle paralellik göstermektedir. Annenin yaşı arttıkça çocuğuna karşı ilgisi, sabrı ve tahammülü azalabilir. Bunun sonucunda anne, çocuğuna karşı daha çabuk öfkelenebilir. Bu durumla başa çıkabilmek adına anneler kendilerini çocukla olan ilişkisinde geri çekebilir ve bu da ihmalkâr davranmasına yol açabilir (Rohner ve diğerleri, 2005).

Annelerin öğrenim düzeyine göre *soğukluk/sevgisizlik*, *düşmanlık/agresyon*, *ilgisizlik/ihmal*, *ayrıştırılmamış reddetme* alt boyutları ve *toplam* kabul red puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Annelerin öğrenim düzeyi çocuklarını kabul veya reddetme durumlarını etkilememektedir. Araştırma bulgularını destekleyecek şekilde Altay (2012) ile Öztürk Can ve Aksel (2017) yaptıkları çalışmalarda annenin öğrenim düzeyinin çocuğunu kabul ve reddetmesi üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını bulmuşlardır. Mevcut araştırma bulguları da bu sonuçlarla paralellik göstermektedir. Bunun yanı sıra annenin öğrenim düzeyine göre çocuğunu kabul ve reddetme durumlarının anlamlı bir biçimde farklılaştığına dair araştırmalar da mevcuttur (Erkan ve Toran, 2004; Pektaş ve Özgür, 2005; Yılmaz Basılğan, 2012). Erkan ve Toran'ın (2004) çalışmasında yalnızca düşük sosyoekonomik düzeye sahip annelerin araştırmaya dahil edilmesi bu sonuca ulaşılmasında etkili olmuş olabilir. Ayrıca mevcut çalışmada ölçekleri anneler doldururken, yapılan diğer iki çalışmada (Pektaş ve Özgür, 2005; Yılmaz Basılğan, 2012) annenin kabul reddi çocukların cevaplarına göre

değerlendirilmiştir. Her iki çalışma çocukların annelerinin davranışlarıyla ilgili algılarına dayanmaktadır. Çocukların annelerinin davranışlarını yorumlayış tarzları her iki çalışmada benzer sonuçlar çıkmasına neden olmuş olabilir. Ancak anne öğrenim düzeyine göre her iki çalışmadan farklı sonuçlar çıkmış olması mevcut araştırmanın annelerin çocuklarına karşı kendi davranışlarını değerlendirmelerinden kaynaklanmış olabilir.

Annelerin çalışıp çalışmama durumlarına göre *soğukluk/sevgisizlik, düşmanlık/agresyon, ilgisizlik/ihmal, ayrıştırılmamış reddetme* alt boyutları ve *toplam* kabul red puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Annelerin çalışma durumları çocuklarını kabul veya reddetme durumlarını etkilememektedir. Annenin çalışma durumuyla ilgili bazı araştırmalarda (Adak, 2007; Arpacı ve Ersoy, 2007) çalışan annelerin çocuklarına daha az zaman ayıracağı, çocuklarına daha az ilgi ve bakım göstereceği bulgularına ulaşırken, diğer bazı çalışmalarda ise (Altınay, 2012) annenin çalışmasının çocuğa karşı tutumlarına olumlu etkisinin olduğunu tespit edilmiştir. Mevcut çalışmada annenin çalışmasının çocuğunu kabul veya reddetmesi üzerinde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığı belirlenmiştir. Anne kabul ve reddi çocuğa karşı hissedilen duyguların davranışa dönüşmesiyle alakalıdır (Rohner ve Rohner, 1981; Rohner ve diğerleri, 2005). Annenin çalışma durumu çocuğuna karşı hissettiği sevgi, ilgisizlik, soğukluk gibi duyguları üzerinde tek başına etkili olmayabilir.

Araştırma sonucunda çocuğun yaşına göre annelerin *soğukluk/sevgisizlik, düşmanlık/agresyon, ilgisizlik/ihmal, ayrıştırılmamış reddetme* alt boyutları ve *toplam* kabul red puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Çocukların yaşı annelerin çocuklarını kabul veya reddetme durumlarını etkilememektedir. Dereli ve Dereli (2017) ebeveyn çocuk ilişkisi üzerinde çocuk yaşının anlamlı bir etkisinin olmadığını tespit etmiştir. Bir başka çalışmada da (Bayındır, Güven, Sezer, Akşin Yavuz ve Yılmaz, 2017) çocuk yaşına göre ebeveyn kabul reddinin anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirtilmiştir. Ancak Kaytez ve Durualp (2016), 4 yaşında çocuğu olan annelerin 5 yaşında çocuğu olan annelere göre çocuklarını reddetme düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yapılan bir başka araştırmada 4 yaşındaki çocukların 6 yaşındaki çocuklara göre anneleri tarafından daha yüksek kabul edilme düzeyine sahip oldukları; 5 yaşındaki çocukların ise 6 yaşındaki çocuklara göre anneleri tarafından daha yüksek kabul edilme düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir (Ural ve diğerleri, 2015). Her iki çalışmaya bakıldığında, birinde daha küçük yaştaki çocuklar daha çok reddedilirken diğerinde daha büyük yaştaki çocuklar daha çok reddedilmektedir. Mevcut araştırma bulgularıyla örtüşmeyen sonuçlara ulaşan her iki çalışmanın bulguları birbiriyle tutarlılık göstermemektedir. İlgili alanyazında çocuk yaşı ile ilgili bulgulardaki tutarsızlık çocuğun yaşının ebeveyn kabul reddinde tek başına değil, başka değişkenlerle birlikte etkili olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Çocuğun cinsiyetine göre annelerin *soğukluk/sevgisizlik, düşmanlık/agresyon, ilgisizlik/ihmal, ayrıştırılmamış reddetme* alt boyutları ve *toplam* kabul red puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Çocukların cinsiyeti annelerin çocuklarını kabul veya reddetme durumlarını etkilememektedir. Çocuk cinsiyetinin annelerin kabul reddi üzerinde anlamlı bir farklılaşmaya yol açmadığını gösteren birçok çalışma vardır (Dereli ve Dereli, 2017; Erkan ve Toran, 2004; Erkman ve Rohner, 2006; Gelgör, 2016; Özyürek ve Tezel Şahin, 2012; Ural ve diğerleri, 2015; Yaşar, 2009; Yılmaz Basılğan, 2012). Yetişkin kadınların yetişkin erkeklere göre çocukluklarında ebeveynlerinden daha fazla kabul algıladıklarını belirten bir çalışma da bulunmaktadır (Kuyumcu ve Rohner, 2018). Araştırma bulguları genel anlamda literatürle paralellik göstermektedir. Yapılan çalışmalar ışığında annelerin kız ve erkek çocuklarına karşı benzer bir kabul red düzeyine sahip oldukları ve cinsiyete göre çocukları arasında ayırım yapmadıkları söylenebilir. Ancak yetişkinlerle yapılan bir çalışmada cinsiyetler arası farklılık olmasının altında çalışmanın yıllar önceki ebeveyn yaklaşımlarını değerlendirilmesinden kaynaklanan bir durum olabilir. Buna göre geçmişten günümüze ebeveynlerin cinsiyete göre çocuklara yaklaşımında değişiklikler meydana gelmiş olabilir. Bununla birlikte

cinsiyetler arası farklılık bulmayan diğer çalışmaların genelinde verilerin annelerden toplanması; annelerin yanlı cevaplar vermesine ve cinsiyetler arası farklılık çıkmamasına neden olmuş olabilir.

Çocuğun doğum sırasına göre annelerin *soğukluk/sevgisizlik*, *düşmanlık/agresyon*, *ilgisizlik/ihmal*, *ayrıştırılmamış reddetme* alt boyutları ve *toplama* kabul red puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Çocuğun doğum sırası annenin çocuğunu kabul ve reddetme durumlarını etkilememektedir.

Sahip oldukları çocuk sayısına göre araştırmaya katılan annelerin *soğukluk/sevgisizlik* ve *düşmanlık/agresyon* puanlarında anlamlı farklılıklar olmadığı; *ilgisizlik/ihmal*, *ayrıştırılmamış reddetme* ve *toplama* kabul red puanlarında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. İki çocuğu olan annelerin tek çocuğu olan annelere göre çocuklarına karşı daha ilgisiz/ihmalkâr oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca, üç ve daha fazla çocuğu olan annelerin de tek çocuğu olan annelere göre daha ilgisiz/ihmalkâr oldukları belirlenmiştir. İki çocuğu olan anneler tek çocuğu olan annelere göre daha fazla ayrıştırılmamış reddetme davranışları sergilemektedirler. İki çocuğu olan anneler tek çocuğu olan annelere göre daha fazla reddedicilerdir. Genel anlamda sahip olunan çocuk sayısı arttıkça annelerin çocuklarını red düzeylerinin de anlamlı bir fark oluşturacak düzeyde arttığı söylenebilir. Kaytez ve Durualp (2016) çalışmalarında annelerin sahip oldukları çocuk sayısının, ihmal boyutunda anlamlı derecede farklılaştığını ve çocuk sayısı 3 ve fazla olan annelerin, çocuklarını daha fazla reddettiklerini tespit etmişlerdir. Erkan ve Toran (2010) da yaptıkları çalışmada sahip olunan çocuk sayısı arttıkça anne red düzeyinin de arttığını bulmuşlardır. Yine bir başka çalışmada çocuk sayısı üç ve üzeri olan ailelerden gelen çocukların, çocuk sayısı bir olan ailelerden gelen çocuklar ile çocuk sayısı iki olan ailelerden gelen çocuklara göre daha fazla red algıladıkları tespit edilmiştir (Pektaş ve Özgür, 2005). Araştırma bulguları literatürle paralellik göstermektedir. Daha fazla çocuk annenin ilgisini, sabrını, çocuklarına ayırdığı zamanı, çocukların maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılama düzeyini azaltabilir. Ayrıca annenin daha çok çocuğa sahip olması demek, annenin yaşının daha büyük olması anlamına gelebilir. Daha büyük yaştaki annelerin de ilgisizlik/ihmal alt boyutunda anlamlı farklılaşmaya yol açacak ölçüde yüksek puanlar aldıkları görülmüştür. Bu doğrultuda annenin yaşı ve sahip olduğu çocuk sayısının artması annenin tükenmişliğini artırarak çocuğuna karşı reddedici olmasını etkileyebilir.

Araştırmanın bulgularından yola çıkılarak şu önerilerde bulunulabilir:

Araştırma bulgularında sahip olunan çocuk sayısı arttıkça annelerin çocuklarını reddetme düzeyinin arttığı görülmektedir. Anne reddinin artmasının çocukların psikolojik uyumlarını azalttığı bilinmektedir (Khaleque ve Rohner, 2012). Bu doğrultuda, çocukların sağlıklı gelişimini desteklemek için, özellikle çocuk sayısı yüksek olan ailelere yönelik olarak ebeveyn-çocuk ilişkileri ile ilgili aile eğitim seminerleri düzenlenebilir.

Araştırmanın çalışma grubu 4-6 yaş çocuğu olan annelerle sınırlıdır. İleride yürütülecek araştırmalarda örnekleme babaların da dahil edilmesi sureti ile anne ve babaların kabul red durumları ve etkili değişkenlerin neler olduğu karşılaştırmalı olarak incelenebilir.

Ayrıca boylamsal çalışmalar yapılması suretiyle anne ve baba kabul reddinin çocukların farklı gelişim alanları üzerindeki olası etkileri tespit edilebilir.

Mevcut araştırma verileri annelerin ölçek maddelerine verdikleri yanıtlarla sınırlıdır. İleride yürütülecek araştırmalarda nitel veri toplama teknikleri kullanılarak ebeveyn kabul reddinde etkili kültürel inanç ve uygulamaların neler olduğu açığa çıkartılabilir. Nitekim farklı inanışlara sahip kültürlerde ebeveyn kabul ve reddinin de farklı olduğu belirtilmektedir (Rohner ve diğerleri, 2012).

Araştırmada ebeveyn kabul reddi aylık hane gelir düzeyi, hane kişi sayısı, annenin; yaşı, öğrenimi, çalışma durumu, çocuğun; yaşı, cinsiyeti, doğum sırası ve sahip olunan çocuk sayısı değişkenleri

açısından incelenmiştir. İleride yürütülecek araştırmalarda ebeveyn kabul reddi; ebeveynlik tutum ve stilleri, ebeveynlik disiplin uygulamaları, ebeveyn stresi gibi ebeveynliğin farklı boyutları açısından incelenebilir.

Kaynakça

- Adak, N. (2007). Kadınların ikilemi: İş ve aile yaşamı [Özel Sayı]. *Sosyoloji Dergisi*, 17, 137-152.
- Akün, E., Durak Batıgün, A., Devrimci Özgüven, H. ve Baskak, B. (2018). Pozitif belirtiler ve çocuklukta algılanan ebeveyn kabul-reddi: Sosyoekonomik düzey ve cinsiyetin düzenleyici rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 29(2), 109-115.
- Altay, D. (2012). *Ebeveyn kabul-reddi ile ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin bilişsel gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> adresinden 26.06.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Altınay, D. (2012). *Çalışan ve çalışmayan annelerin başa çıkma tutumları ve çocuk yetiştirme tutumları arasındaki farklılıkların incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> adresinden 28.05.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Anjel, M. (1993). *The transliteral equivalence, reliability and validity studies of the Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (PARQ) Mother-Form: A tool for assessing child abuse*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> adresinden 20.05.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Arpacı, F. ve Ersoy, A. F. (2007). Kadının çalışmasının ailenin yaşam kalitesine etkisinin incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 11(11), 41-50.
- Bayındır, D., Güven, G., Sezer, T., Akşin Yavuz, E. ve Yılmaz, E. (2017). The relationship between maternal acceptance-rejection levels and preschoolers' social competence and emotion regulation skills. *Journal of Education and Learning*, 6(2), 305-316.
- Can, A. (2018). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dereli, E. ve Dereli, B. M. (2017). Ebeveyn-çocuk ilişkisinin okul öncesi dönem çocukların psikososyal gelişimlerini yordaması. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 227-258.
- Erkan S. ve Toran M. (2004). Alt sosyoekonomik düzey annelerin çocuklarını kabul ve reddetme davranışlarının incelenmesi (Diyarbakır ili örneği). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 91-97.
- Erkan, S., and Toran, M. (2010). Child acceptance-rejection behaviors of lower and upper socioeconomic status mothers. *Social Behavior And Personality: An International Journal*, 38(3), 427-432.
- Erkman, F., and Rohner, R. P. (2006). Youths' perceptions of corporal punishment, parental acceptance, and psychological adjustment in a Turkish metropolis. *Cross-Cultural Research*, 40(3), 250-267.
- Erler, Ö. (2011). *Ebeveyn kabul reddi ile 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> adresinden 21.05.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Eryavuz, A. (2006). *Çocuklukta algılanan kabul veya reddin yetişkinlik dönemi yakın ilişkileri üzerindeki etkileri*. (Yayımlanmamış doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> adresinden 20.05.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Gelgör, (2016). *Anne, baba ve çocuk tarafından algılanan ebeveyn kabul-red ve kontrolünün çocuğun duygu düzenleme becerisi ile ilişkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> adresinden 18.04.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Gülay, H. (2011). Anne-babaların kabul red boyutlarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri üzerindeki yordayıcı rolü. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 163-176.
- Hussain, S., Alvi, T., Zeeshan, A., and Nadeem, S. (2013). Perceived childhood paternal acceptance-rejection among adults. *Jouranal of the College of Physicians and Surgeons, Pakistan*, 23(4), 269-271.
- Kaytez, N. ve Durualp, E. (2016). Annelerin kabul-red düzeylerinin çocuğun mizacı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 58, 418-431.
- Khaleque, A., and Rohner, R. P. (2002). Perceived parental acceptance-rejection and psychological adjustment: A meta-analysis of cross-cultural and intracultural studies. *Journal of Marriage and Family*, 64(1), 54-64.
- Khaleque, A., and Rohner, R. P. (2012). Pancultural associations between perceived parental acceptance and psychological adjustment of children and adults: A meta-analytic review of worldwide research. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 43(5), 784-800.
- Kıldan, A. O. (2014). Aile içi ilişkiler ve özel durumlarda aile. T. G. Yıldız. (Ed.), *Anne baba eğitimi içinde* (ss.55-71). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Kuyumcu, B. and Rohner, R. P. (2018). The relation between remembered parental acceptance in childhood and self-acceptance among young Turkish adults. *International Journal of Psychology*, 53(2), 126-132.
- Mendo-Lázaro, S., León-del-Barco, B., Polo-del-Río, M. I., Yuste-Tosina, R., and López-Ramos, V. M. (2019). The role of parental acceptance–rejection in emotional instability during adolescence. *International Journal Of Environmental Research and Public Health*, 16(7), 1194-1207.
- Miranda, M. C., Affuso, G., Esposito, C., and Bacchini, D. (2016). Parental acceptance–rejection and adolescent maladjustment: mothers’ and fathers’ combined roles. *Journal of Child and Family Studies*, 25(4), 1352-1362.
- Önder, A. ve Gülay, H. (2007). Ebeveyn kabul-red teorisi ve bireyin gelişimi açısından önemi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (21), 20-28.
- Öngider, N. ve Karadeniz, G., (2012). Ebeveyn Kabul-Red Kuramı (EKAR) üzerine Türkiye’de yapılan araştırmalar. *Maltepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 12. 73-102.
- Öztürk Can, H. ve Aksel E. Ş., (2017). Ebeveyn kabulü/reddi ile ebeveyn uygulamaları ilişkisi ve etkileyen faktörler, *Humanities Sciences*, 12(1), 35-51.
- Özyürek, A. ve Tezel-Şahin, F. (2012). Altı yaşında çocuğa sahip annelerin çocukları ile ilişkilerinin incelenmesi. *International Congress on Culture and Society Special*, 3(5), 72-86.
- Pektaş, İ. ve Özgür, G. (2005). İlköğretim öğrencilerinin anneleri ile olan ilişkilerini algılayışları ve bu ilişkiyi etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 21(2), 13-27.
- Ramírez-Uclés, I., González-Calderón, M. J., del Barrio-Gándara, V., and Carrasco, M. Á. (2018). Perceived parental acceptance-rejection and children’s psychological adjustment: The moderating effects of sex and age. *Journal of Child and Family Studies*, 27(4), 1336-1348. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10826-017-0975-2> adresinden 28.04.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Rohner, R. P. (1994). Patterns of parenting:the warmth dimension in worldwide perspective. In W. Lonner, and R. S. Malpass (Eds.), *Psychology and culture* (pp. 113-120). United States: Allyn and Bacon.
- Rohner, R. P., and Ali, S. (2016) Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (PARQ). In V. Zeigler-Hill and T. Shackelford (Eds.), *Encyclopedia of personality and individual differences* (pp. 1-4). Germany: Springer.
- Rohner, R. P., and Britner, P. A. (2002). Worldwide mental health correlates of parental acceptance-rejection: Review of cross-cultural and intracultural evidence. *Cross-Cultural Research*, 36(1), 16-47.
- Rohner, R. P., and Khaleque, A. (2002). Parental acceptance-rejection and life-span development: A universalist perspective. *Online Readings In Psychology and Culture*, 6(1), 1-10.
- Rohner, R. P., and Rohner, E. C. (1981). Parental acceptance-rejection and parental control: Cross-cultural codes ethnology. *Ethnology*, 20(3), 245-260.
- Rohner, R. P., Khaleque, A., and Cournoyer, D. E. (2005). Parental Acceptance-Rejection: Theory, methods, cross-cultural evidence, and implications. *Journal of the Society for Psychological Anthropology*, 33(3), 299-334.
- Rohner, R. P., Khaleque, A., and Cournoyer, D. E. (2012). Introduction to parental acceptance-rejection theory, methods, evidence, and implications. *Journal of Family Theory & Review*, 2(1), 73-87.
- Rohner, R. P., Saavedra, J. M., and Granum, E. O. (1978). Development and validation of the Parental Acceptance-Rejection Questionnaire: Test-manual. *American Psychology*, 8, 17-48.
- Seven, S. (2011). *Çocuk ruh sağlığı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Shimshoni, Y., Silverman, W. K., Byrne, S. P., and Lebowitz, E. R. (2018). Maternal acceptance moderates fear ratings and avoidance behavior in children. *Child Psychiatry & Human Development*, 49(3), 460-467.
- Trawick Swith, J. (2013). Erken çocukluk döneminde gelişim [çok kültürlü bir bakış açısı]. B. Akman (Ed.), *Bebeklikte sosyal ve duygusal gelişim* (Ö. Özgün, Çev.) içinde (ss.168-195). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ural O., Güven, G., Efe-Azkeskin, K., Sezer, T., Yılmaz, E., Akşin, E., Bayındır D. (2015). Okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin kabul-red düzeyleri ile sosyal davranış denetimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(14), 456-471.

- Yaşar, F. (2009). *İlköğretime devam eden öğrencilerin anne-çocuk ilişkisini kabul ve reddedici algılama düzeyinin anne evlilik doyumu uyum ve evlilik uyumu ile ilişkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> adresinden 18.04.2020 tarihinde erişilmiştir.
- Yılmaz Basılğan, F. (2012) *Annelerin kabul-red düzeyi ile çocukların davranış sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> adresinden 20.04.2020 tarihinde erişilmiştir.

Extended Abstract

Introduction

While many of the studies on parental acceptance and rejection are conducted on adults and adolescents, there are fewer studies on children in the preschool age group. From this point, the purpose of this research is to investigate the parental acceptance and rejection of mothers who have preschool age children in relation to various variables. Parental acceptance and rejection has multi-faceted, long-term and predictive effects on child development and mental health. Therefore, it is thought that examining mothers' acceptance rejection of preschool children and determining the factors that may pose a risk for maternal acceptance and rejection will contribute to the field. For this purpose, answers to the following questions were sought.

1. What are the maternal acceptance and rejection status of the children participating in the study?
2. Whether or not acceptance rejection status of the mothers of the children participating in the study vary by monthly household income level, number of households, mother's age, education, employment status, child's age, gender, birth order and number of children in the household; monthly income level and number of people, mother; the age, education level, employment status of the child; Does it differ according to age, gender, the order of birth and number of children?

Method

The research was designed in descriptive survey model. Personal Information Form was used to determine the demographics of the children and their mothers in addition to Parental Acceptance Rejection/Control Scale (Parental Form), which was used to determine the maternal acceptance and rejection as data collection instruments. Consisting of 60 items in its original form, PARQ was added 13 extra items with the inclusion of the control sub-dimension. The control sub-dimension of the scale was not included in the analysis as it was outside the scope of the study. The mothers of 4-6 years old children (183 females and 166 males, 349 in total) attending independent kindergartens in Battalgazi and Yeşilyurt districts in Malatya province and their mothers participated in the study. In addition to descriptive statistics, the independent group T-Test and One-Way ANOVA were used to determine whether independent variables had an impact on acceptance rejection.

Findings

The study findings demonstrated that the general maternal acceptance levels in the study group were high. It was determined that indifference / neglect, a sub-dimension of rejection, differed based on the maternal age and the number of children. In addition, the level of undifferentiated rejection and general maternal acceptance rejection differed significantly based on the number of children. It was also determined that monthly income, number of household members, maternal education level, employment status of the mother, child's age, gender and birth order did not have a significant effect on the general maternal acceptance / rejection level and sub-dimensions of the scale.

Conclusion, Discussion and Suggestions

Mothers' acceptance and rejection scores did not vary by family monthly household income level Rohner et al. (2005) argues that children who grow up in low socioeconomic level accompanied with other social and emotional conditions were at great risk. However, from a universal perspective, they

argue, low socioeconomic level by itself does not have an absolute relationship with rejection. Therefore, most parents who live in poor economic conditions, raise and accept their children with loving care.

According to the number of people living in the household, the acceptance and rejection status of the mothers did not vary significantly. The high number of people living in a home can increase the responsibilities of the mother and father, and limit the time and attention they devote to their children. However, mothers' acceptance and rejection of their children may not be affected by this situation.

A significant variation by mothers' age was observed in the indifference/neglect sub-dimension scores. Mothers aged 35 and over showed more indifferent/negligent behaviors towards their children than mothers under 35 years of age. Since indifference/negligence is one of the indicators of parental rejection, it can be concluded that older mothers treat their children with more rejection. As the mother's age increases, her interest, patience and tolerance towards her child may decrease. As a result, the mother can get angry more quickly with her child. In order to deal with this situation, mothers can withdraw in their relationship with the child and this may lead to negligent behavior (Rohner et al., 2005).

Mothers' acceptance and rejection scores were also investigated in relation to their level of education and employment status and no variation was observed. It can be concluded that mothers love their children with unconditional acceptance regardless of the level of education they had. In addition, maternal acceptance and rejection are related to the transformation of emotions felt towards the child into their behavior (Rohner and Rohner, 1981; Rohner et al., 2005). Thus, mothers' employment status or their level of education may not be effective by itself on their feelings of love, indifference and coldness towards their child.

No significant differences were found in the acceptance and rejection scores of the mothers in terms of the child's age, birth order and gender. These findings suggest that mothers accept their children regarding of the child gender, age, and birth order.

There were significant variation in mothers' indifference/neglect, undifferentiated rejection and total acceptance rejection scores by the number of children they had. It has been determined that mothers with two children are more indifferent/negligent towards their children than mothers with single child. Likewise, mothers with three or more children were more indifferent/negligent than mothers with single child. Mothers with two children display more undifferentiated rejection behaviors than those with single child. Mothers with two children display more rejection than mothers with single child. In general, it can be concluded that as the number of children has increased, the rejection level of the mothers also increased significantly. More children can reduce the mother's attention, patience, the time she devotes to her children, and the level of meeting children's material and spiritual needs. Also, the fact that the mother has more children can mean that the mother is older. It was observed that older mothers scored significantly higher in the indifference/negligence sub-dimension (Table 7). Accordingly, the age of the mother and the increase in the number of children she has may cause the burnout of the mother and yield rejection behaviors towards her children.

It is known that increased maternal rejection reduces children's psychological adjustment (Khaleque and Rohner, 2012). Given that, family education seminars on parent-child relationships can be organized to support the healthy development of children, especially for families with a high number of children. The research sample was limited to mothers only. In future research, the acceptance and rejection status of both parents can be investigated and influential variables can be determined comparatively by including fathers in the sampling. In addition, the possible effects of

parental acceptance and rejection on different developmental areas of children can be explored by conducting longitudinal studies. The present research was limited to mothers' responses to data instruments. In future research, qualitative data collection techniques can be used to explore cultural beliefs and practices in relation to parenting that are effective in parental acceptance and rejection. Parental acceptance and rejection can also be investigated in future research in relation to various dimensions of parenting such as parental attitudes and styles, parenting stress, and parental discipline.

